

Csatos cipő

A közös idő eltűnik valahol, visszahúzódik, mint a holt nyelv az emberek emlékezetében. Ami megmarad, az nagyon is esetleges. Csak a mesterséges jelenben lehetne visszaadni egy időtlenségben kölcsön kapott hiányt vagy távollétet, gondolta Rohonc, amikor már századszor csodált meg a cipőbolt kirakatában hetek óta hivalkodóan szemrevaló, egy gipszből készült emberi szívre taposó cipőt. Nézte, nézte, nézte, ahogy az agglegények néha félénken megállnak egy pillanatra a helyi fotográfus kirakata előtt, hogy meglessék a menyasszonyok frissen kitett fényképeit, ahogyan a hentesek hajnalok hajnalán megdermednek, mielőtt a perzselt malacszemek közé csapnak a bárdjukkal. Valóban semmivé lehet eme lábbelik általa való birtoklásának ideje? Az ő döntésén múlna, hogy ebben a cipőben sasszézzon végig a sétatéren vasárnap délután? Ugyanúgy nézte meg a néhány hete felállított dublini illetékességű író szobrának lábfejét. Két szoborlátogatás között az egyik cipőboltból másik cipőboltba futkosott. Megér-e annyit, szüntelenül ezt kérdezgette magától, holott sejtelve sem volt, hogyan kaparhatna össze egy ekkora összeget. De tudjuk jól, más a szerelem, és más a valóság. Mekkora lehetett ez az ember? Centivel mérte le, felkapaszkodván a talapzatra, a dublini illetékességű, de később Párizsban, Triesztben tartózkodó író lábának méreteit. Az a bizonyos cipő, amelyiknek a városban feltalálható minden példánya öt számmal volt nagyobb a lábánál. Bárhova is ment, mindig kinevették. Beleszeretett egy pár cipőbe. Az eladók, a huncut szemű boltos kisasszonyok úgy voltak vele, csak csónakázzék kedvére az úr, ha más dolga nincs, ők szívesen kihozzák a raktárból a másik fél párat, csak nézegesse, és gondolja át, készségesen teletömték az orrát újságpapírral, puha vattával, hogy Rohonc biztonságosan lépegessen benne, és figyelje a földön álló tükörben kacska lépéseinek hiteles mását. még akár ezeket is adnak hozzá, hogy szálfagyenes tartásából mit se veszítsen. Kisebb ebből a fajtából nincs, ezt felelték mindenütt, csak ez a lábánál öt számmal nagyobb példány, amelybe annyira beleszeretett. Nem, rendelni sem, az egész országban mindössze csak néhány pár maradt. Pontosan a dublini illetékességű, Svájcban elhunyt, csak néhány hete felállított angol nyelvű író lábának mérete. Nem élek elég nagy lábon, jutott eszébe, amint hazafelé bandukolt, s hogy lehetséges-e egy felnőtt láb méretének mesterséges megnagyobbítása. Később már csak azt tudakolta magától, hogyan is keveredett bele ebbe az egész történetbe, hogy képtelen kilábalni az őt egyre kényszeresebb rabságban tartó szenvedélyéből. A cipő és a szobor egyazon nap lett érdeklődésének, később pedig beteges vonzódásának a tárgya. Mintha csak a szobor miatt tették volna ki a kirakatba azt a bizonyos, nagy réz-

csatokkal, vastag talppal rendelkező, sarkán megvasalt, mélybordó színű mágikus cipel-
lőt. Mintha csak ez az író hozta volna magával ezt a lábbelit, hogy szellemének valami-
lyen látható tárgya legyen. Ő is ott álldogált a szobor avatására egybegyűlt tömegben, ke-
vés esemény történik egy kisvárosban, miért is hagyta volna ki. Bár a dublini illetékessé-
gű, később Párizsban a modern irodalmat szervező íróról mindaddig nem hallott, alapo-
san megvizsgálta a vézna alakot: vaskos, már-már ólomsúlyú szemüveget egyensúlyozott
keskeny orrán, s egy, a méreténél sokkal tágasabb lódenkabátban, amelyet a szél durván
sovány testéhez tapasztott, míg a kalapját lidérces könnyedséggel a fején tartották hosz-
szú, pálcikaszerűen vékony ujjai.

De hát hányan élhetnek ebben a városban ekkora lábakon? Ugyan kinek juthatott eszé-
be, hogy egy ekkora méretű cipőt rendeljen? Mi lehetett a nyilvánvalóan rejtett oka an-
nak, aki ezt a lábbelit a kirakatba állította, hiszen teljesen egyértelmű, hogy a többi por-
téma a közelébe se érhet. Megperzselt az ember tekintetét, ahogy rápillantott. Másokat is
látott a kirakat előtt legyeskedni, és biztos volt benne, hogy valamennyien az általa is cso-
dált vastag talpú, erős és vaskos csattal ékes cipőt bámulják. Még némi bosszúságot is é-
zett, ha valaki túlságosan sokáig álldogált ott, és magáról elfeledkezve az időtlenség saja-
tos burkába merülve ott rekedt.

Az ortopédus figyelmesen meghallgatta, régi történeteket mesélt, miként is szeretett be-
le egy valódi marhabőröből készült cipőbe, s hogy évekig nem tudott másra gondolni, mint
a bőr bársonyos finomságára, s mekkora tragédiát jelentett számára, amikor másnap már
ez a bizonyos lábbeli nem volt a kirakatban. Ezért lett lábszakértő, ettől a csalódástól szá-
mítható az ő szakmai karrierje, s mennyire megérti, ha Rohonc is hasonló szenvedéllyel
viseltetik egy pár, különös szépségű cipő iránt. A cipők minősége, színe, formája, az anya-
guk vonzó tulajdonságai, különösebben pedig az egyéb ékességei, amit felsorolni is nehéz,
mind külön-külön, de összességükben képesek életfogytiglani rabságban tartani az em-
bert. Ami azonban a láb méretének terjedelmesebbé való tételére vonatkozó kérdéseit il-
leti, nem mondhat mást, mint hogy csak egészen szerény növekedés érhető el a sok me-
zítlábás járkálás, a meredek lépcsőkön való, lábujjhegyen le-föl megtett séták so-
rán, de olyasmit még nem tapasztalt, hogy valóságosan öt számmal nőne meg
egy már kifejlett egyén lábmérete. Mikor már harmadszor kereste fel a dok-
tort, az egy cédulára felfirkantotta egy, a Rohonc szenvedélyeinek kezelé-
sére legalkalmasabb orvos nevét és címét, aki kimondottan a cipő ere-
detű lelkiproblémák szakértője, és néhány beszélgetés után majd bizo-
nyára egészen másként értékeli az őt gyötrő, a társadalmi hierarchi-
át is érintő megfelelési vágy torzulásait. Teljes együttérzését kifejezve
az ortopédus levezette házának alagsorába, ahol megmutatta az év-
tizetek óta legnagyobb gonddal gyűjtött kollekcióját, és még azt
a lehetőséget is felkínálta betegének, hogy nyugodtan válasszon
egy pár cipőt magának, hiszen éppen ez az elhatározás jelente-
né Rohonc számára, hogy már gyógyulófélben van, és nem
ragaszkodik mániákusan egyetlen, az anyagi lehetőségeit
kissé meghaladó lábbelihez.

Az éjjeli nyugodt alvásához nélkülözhetetlen
altatóporok kiváltása közben megemlítet-
te a patikusnak is, hogy miért hábo-
rog álmatlanul hetek óta, mifé-
le nevetséges szenvedély kerí-
tette hatalmába. Kérdezte,
hogy nem látta-e vélet-
lenül a cipőbolt kiraka-
tában megbúvó lábbe-
lit, amelyikbe ő annyi-
ra beleszeretett, hogy
képtelennek gondol-
ja a további életét an-

nak birtoklása nélkül. A patikus már éppen lehúzni készült a redőnyt, de Rohonc vallo-mása olyan elevenen érintette, hogy mindenről megfeledkezve maga mellé ültette, és el-mesélte a saját, lábbelikhez kapcsolódó történetét. Röpke negyven évet ugrott vissza az időben, és egy francia kisvárosba terelte a hallgatóját, a mustárjáról híres Dijonba, amely-nek főutcáján sétálva diákként megpillantott egy hófehér kordbársony sportcipőt, és csak másnap bátorkodott be az üzletbe, és próbálta fel a gyönyörű portékát, ám akárhogy is erősködött, semmiképpen nem találtak a lábára megfelelő méretűt abból a műremekből. Bátran mondhatja így, mert később majd az egész Franciaországot, sőt Olaszországot is beutazván, soha megközelítő szépségű lábbeli sem került a szeme elé, és ma már tudja, hogy anélkül kell meghalnia, hogy birtokolná azt az egyetlen és megismételhetetlen cso-dát. Rohonc megindultan hallgatta a patikus emlékezését, és még abba is beleegyezett, hogy más alkohol híján a tiszta szeszt némi vízzel felhígítva koccintsanak a legszebbnek mondott lábbeli tiszteletére. Sosem voltam képes elfelejteni ezt a cipőt, és egész életem minden gondját ennek a tárgynak a hiánya miatt kellett elszenvednem, mondta végeze-tül a patikus, és könnyeivel küszködve búcsúzott Rohonctól.

Megreccsen az ág, amire Rohonc felkapaszkodott, hogy végre szembenézzen a főtéren álló dublini illetékességű író szobrával, ahonnan a kivilágított cipőbolt kirakatát is szem-mel tarthatja. Már zuhanni készül, amikor egy kétségbeesett mozdulattal a fa törzse felé kap, a kabátja pedig fönnakad egy kiálló vakágban. Nem túl szerencsés helyzet, gondol-ja, hiszen még elképzelni sem tudja, hogy ez a csonka ág mennyire megbízható, s ott van alatta a majdnem tíz méteres mélység, amely halálos rettegést ébreszt benne; ha a többféle szándéka között ott lapult ez a lehetőség is, hogy véget érjen mindaz, amit képtelen már tovább hurcolni, akkor most miként vélekedjék eme hirtelen támadt esélyéről. Szerencsé-re elég időt kap az elmélkedésre, kissé térül-fordul szánalmas helyzetében, de semmikép-pen nem esik kétségbe. Talán a kétségbeesése a józansága, amivel mindig képes volt meg-tartani a függetlenségét. Pedig fennakadt, mint a néhai szőlősgazda torkán az egér, ami-kor az új borát ment először lefejteni a pincéjébe. Hosszasan gondolkodik, ha kiihatná ezt a mélységet, mint egy többakós hordót, vagy egy egész medencét.

A mellényzsebéből kihúzza egy szivart, amelyet a legkényesebb helyzetekre tartogatott, most békésen pöfékel az ágon lógva, és miközben a menekülés lehetséges módozatait fontolgatja, jól esik az enyhe bódultság, amit a szivar füstje nyújt. A lét és a nemlét kö-zött hanyódva már úgy érzi magát, mintha csak egy szószéken állva merengene, bátorság-gal gondol különös helyzetére. Mindarra, amiről bizonyossága van, s olyan dolgokról is, amelyek életszerűen nyugtalanították egész valójában. Szereti, ha ilyenkor az elmélkedé-sét nem zavarja meg semmi, csupán egy esetleges véletlen, amely majd pontosan kijelöli a szellemi és testi mozgásterét.

Előbb az ortopédus előírásainak akart megfelelni, aki hosszú töprengés után azt a ta-nácsot adta neki, hogy a fákon való mezítlábas séta, az ágakba való intenzív kapaszkodás, különösen ami a lábujjakat illeti, bizonyára hasznos lehet abbéli szándékában, hogy va-lamilyen, ha nem is nagy, de szerényebb lábfejnövekedés bekövetkezzék, hiszen elég csak a majmok alsó végtagjait megfigyelni, az életmódjukból következően a sok millió éves törzsfajlódás során alkalmasak lettek mind a négy kezükkel, ha úgy tetszik a lábukkal az ágakba való fesztelen kapaszkodásra.

Büntetésem lényegében magától értetődő, hiszen aki ennyi-re védtelenül járkal, és magát takarva mutatkozik évek óta, az bizonyosan számíthat efféle kirekesztésre. De miért is ne le-hetnék az, akinek gondolom magam, ha értékeim men-tém szervezem meg a mindennapjaimat? Meg kell vennem azt a cipellőt mihamarabb, ki-ált egy nagyot. Ünneppé varázsolom a jelenlétemet nem csak a magam számára; szeretném, ha mások is részesednének ebben a tévedés-ben, túlhajszolt fennköltség-ben. Minél magasabbra tör

sekben, nem enged-
a kapcsolat, amely egy közösség
nak félreértések, és nem is tagadom,
indulatokat gerjesztenek a fizikai jelenlétem ellen. Olyannak gondolhatnak, mint aki el-
tulajdonítja egy torzító tükrözés ábrázatának minden csonkaságát, karikatúrisztikus vonásait.
Mint aki tud róla, hogy ilyen, de mivel őszintén benne él ez a fajta groteszk elem, képte-
len magát kivonni ebből a mások számára komikus bárgyúságból. Nem képes kijózanod-
ni, ha tudja is magáról, hogy a megfelelési kényszere mennyi hátránnyal jár, s mindenfé-
le önfelmutatása már csak önámítás.

Tévedéseim semmiképpen nem jelentenek számomra előnytelen megkülönböztetést,
egyáltalán nem hiszem, hogy ne lenne elegendő terem a gondolataim és az érzéseim fi-
nom árnyalatainak a bemutatására, még ha ez a kisváros begyepesedett agyú lakói szá-
mára bizonyos előítéletekkel is terheselek. De kinek nincsenek előítéletei? Én sem vagyok
mentes ezektől a mélyen belém rögzült és megcsontosodott nézetektől. Már az is egy jó
kis tréfa, hogy nem tudok magamon nevetni, mikor pedig nem tudok magamnál elkép-
zelni egy szánalmasabb figurát. A mutatvány adja magát, de mégse képes rólam semmit
sem mondani. Mintha minden nap szemétdombra hajítanám a gyarlósággá lett őszinte-
ségemet. Kérem, Daniella, pontosan így jegyezze le a gondolataimat!

A szobára sűrű köd telepedett, amikor belépett cipőlélektanász rendelőjébe. A doktor
egy magas pulpituson ült, mintha csak a felhőkben lenne a trónja. A cipők önálló lények,
nyulak talán vagy bányások, mondta vékony gyökérhangon, amely teljesen ellentmondott
egész gigászi mivoltának. Engedni kell, hogy szabadon kóboroljanak, semmiképpen nem
szabad a cipőket szoros szolgálatra kényszeríteni. Ha párosan szeretnének sétálni, avagy
egyedül bóklásznak egy hatalmas mezőn, semmiképpen nem szabad fogságra kényszerí-
teni őket. A lábbelik a legszabadabb lények a világtörténelemben, és minden cipőhöz kö-
tődő mánia ennek a félreértéséből származik. Ha egy efféle értékes és csábító dolog nem
adja oda önként magát a gazdájának, akkor úgyis csak elviselhetetlen kínok okozója lesz.
A háborúban is, eléggé el nem ítéhető módon, mindig a megölt ellenség lábáról lehú-
zott cipő a legértékesebb zsákmány. Ha valaki képes még további hadi cselekményre, avagy
már menekülni szeretne, mindkét esetben a legfontosabb számára a lábához finoman il-
leszkedő cipő, amelyben minden eshetőségre számítva tökéletes eszköze lesz a szándékai-
nak, s hogy nem kell még az egyéb bajokon túl ennek a testté vált felszerelésnek a hiányá-
tól további kínokat elszenvednie. Semmiképpen nem szabad a cipőket a saját akaratok el-
lenére fogságban tartani, vagy egyéb módon szolgálatra kényszeríteni. Egy képtárban sem
lehetséges lekasztani a kedvenc festőink műveit a falról. Ők attól többek nálunk, hogy
számtalan csodálójuk akad, és rögtön magukba zárkoznak, amint valaki ki szeretné sajátí-
tani őket. A tulajdonlás, a birtokba vétel rögzös útjain gyakran eltévednek mindazok, akik
a lábukra szeretnék húzni ezeket a tárgyakat. Úgy futnak el előlünk, mint a nyulak, mint
az éhes oroszlanok elől a gazellák, és ha a tiltások ellenére mégis tulajdonunkká tesszük
ezeket a remekműveket, akkor csak vadállatok pusztította tetemekre lelünk. A cipők gon-
dolkodásának legfontosabb tétele, hogy egyetlen gazda se higgye magát okosabbnak, mint
ezek az abszolút szabadságra teremtett lények. Mindeme sokféle, ha nem is ellentétes, de

egymással alig összekapcsolható tanács néminemű kiigazításra szorította az eddig alapos külső kontroll nélkül vágyakozó Rohonczt.

Mindez azonban csak következménye volt valaminek, amit ő nem érthetett, bár szándékában állt, hogy a saját kiválóságát úton-útfélen hangoztassa. Nagyon is jól emlékezett azokra a piaci beszélgetésekre, amikor ő a kofákkal, az ott tereferelő emberekkel, koldusokkal szóba állt, és hangsúlyozottan tudomásukra hozta, hogy vannak elképzelései a cipőboltosok ellene irányuló szándékairól. Mivel kissé pattogósan beszélt, mintha legalább is egy kalapáccsal egy üllőt ütögetne, az őt hallgatók hamarosan tovább álltak, és így csak ritkán volt alkalma az elképzeléseit hosszasan kifejteni. Minél erőszakosabb lett, annál türelmetlenebbül hallgatták. Szándékai ellenére egyből a legnagyobb fajsúlyú dolgok magyarázatában mélyedt el, rendszerint olyan jelenségekről beszélt, amelyek okáról maga sem tudott semmit, az a mód azonban, ahogy lendületesen a mondandójába kezdett, néha percekre megtévesztette a hallgatóságot. Olyasféleképpen indította a beszélgetést, mintha egy konkrét dologról mesélne, amely mindenki számára ismerős, hogy aztán hirtelen fordulattal metafizikai magasságokba emelkedjék, mert itt érezte biztonságban magát. Nézzék csak, állt meg a dublini illetőségű, több éven keresztül Triesztben alkotó író szobra előtt egy idősebb pár mellett, kezével a szökőkútra mutatva: Itt az ősz, satnya levelek borítják a nyalka víztükrot. Igazából már csak ő gondolja el, hogy itt van. A hasonlóság és ő. Miután az azonosság sasszárnyakon már régen távoli tájak vendége lett. Mert a jelen a múlt kiegyenesítése, a tér bosszúja. Minden pillanat a lényeg megragadásának örökös elodázása. Nem, semmiképpen, hangsúlyozta, ő csak gondolkodása folyamányaként mászik néha fel a környező fákra. Nem mindenki képes arra, hogy a földön gondolkodjék, némelyeknek szükségük van egy szellemi kilátóra. Hiszen alig is mondhatunk mást, mint amit egyfolytában mondunk. Ami van, az láthatóan nincs, ezért kell folytonosan megteremtünk. Legelőbb is magunkat, már ha megszerezhető dolgokra vágyunk. Miközben tudjuk, hogy magunkból vagyunk csinálva, és ez csak édes bosszú. Üres lehetett egykor minden, de most jól látjuk, nem vagyunk itt, se máshol. Ezen elborong az ember, ha átérzi, hogy mindenki, aki él és mozog, csalódásai csontvázait lélegzi folytonosan ki-be. Mert bizonyos értelemben az idő képtelen feltartóztatni az eseményeket. Így beszélt még egy darabig, pedig az idős pár már régen elfordult tőle, a jóságsszonyok az üres tenyerébe köptek, mások pedig meggyorsították lépteiket, ha közelükbe settenkedett.

Lassan eljutottam a sors nemtelen bosszújáig, amely kioltott bennem minden emberhez illő szenvedélyt. Nem volt mit tennie, mindig magára maradt a hosszú monológjai közben. Sietnie kellett, hogy a házi állatait megetesse. Két kis állata volt, egy macska és egy vak kutya. Hozzájuk is sokat beszélt, felemlegette az emberek talányos bújócskáit, a boltos kisasszonyok csalafinta bajszocskáit, ahogy a cipővel a kezében őt megmosolyogták, hogy senkivel nem képes szót érteni, mindenki cserbenhagyja. Végül is szembe kell néz-nem mindazzal, ami velem történik, ahogyan lassan a természet része lettem, már semmiképpen nem mondhatom magam egy emberi közösség tagjának. Mindent magam ellen gondolok el, mindent az elmebéli munkálkodásom árulásaként. Mintha minden nap szellemileg feldarabolnám magam, hentes kampóra kerülnek a gondolataim, az érzéseim. Estére semmi nem marad belőlem. Megtanul az ember fájdalom nélkül szenvedni. Ma már nincsenek nagy dolgok, sóhajtotta, az elmúlás elfajulásai talányos jelmezeket öltöttek.

Már arra sem emlékezett Rohonc, hogy volt-e családja, milyen lehetett a gyermekkora, ha egyáltalán volt ő gyerek. Nem hitt benne. A házában nem volt semmi erre utaló jel, talán valamikor teljesen eltakarította az útjából a múltját, megszüntette mindazt, ami még

erősebb érzéseket ébresztett benne. A háza a legriasztóbb alakjában mutatta a pusztulást. Tele volt a szobája ajtó nélkül tátongó szekrényekkel, vaskos támlájú ágyakkal, mindenféle takarókkal, pokrócokkal, szétfeszülő báránybőrökkel, falba vert irdatlan vaskampókkal, berozsdásodott tükrökkel. A konyhájában nem volt egyetlen lábasa sem, amelyik ne feketedett volna el az évtizedes használattól, és a tányérjai kopottas, zománcukat vesztett alumíniumedényként, alakatlan, rakoncátlan pléhlemezként billegtek, ha belőlük valamilyen maga készítette főzeléket kanalazott. Volt benne némi félelem, amikor a folyosón végigment. Mintha túl hosszú, vagy éppen túl rövid lenne, de mihez képest. Félt valamitől, mintha mégis itt lett volna gyerek. Megmaradt benne néhány emlékfoszlány, amelyek ezekhez a régi szobákhoz kapcsolódott. Mintha rejtekezne ebben a házban olyan tér is, amelyet ő már soha nem lakhat be, de pont ezért gyanakodott megmagyarázhatatlan csapdákra, amelyeket talán éppen ő helyezett el, amikor még nem a saját szokásait érezte magára nézve a legveszélyesebb tényezőnek.

Úgy emlékezett, áll egy sötét teremben, szemben a fallal, és akkor eloltják a lámpát, hallja a hangot; van, aki bent maradt, mások a fény felé igyekeztek, de amikor az ajtót is becsukták, mindenki a falnál hagyott cipőjéhez rohan. Ez a sötétség nagyon gyorsan feloldja az emberek magukban érlelt képességeit, a test, különösen a végtagok idegei kimerészkednek a bőrön át, és a tapasztalat megszűnik egy zárt, organikus korpusz részeként funkcionálni. Ha pedig az agy nem kap folyamatosan hiteles megerősítést a test zártságáról, akkor a bomlási folyamat hamarosan a legalapvetőbb igazságérzeteknek is képtelen lesz megfelelni. Ahogy az otthonára gondolt, teljes mértékben megértette, hogy miért lenne annyira sürgetően szüksége egy ilyen elegáns, megfizethetetlenül drága cipőre. Hallani vélte a gangon való haladtában a csatos cipő elegáns kopogását, amely annyira megemelte a jelenvalóságát, mintha egy színpadon sétálna át, és minden szereplő ezekhez a lépésekhez képest határozna meg magát. Igen, kedves Daniella, szolt le a fa alján türelmesen várakozó titkárnőjének, ezt pontosan így jegyezze le!

Mindig és csökönnyösen emlékezett egy barátjára, akit azonban képtelen volt felkeresni, mert vagy rég meghalhatott, vagy pedig valamilyen oknál fogva elköltözött a városból. Néha egészen pontosan látta az arcát, beszélt is hozzá, de hiába indult el, a vágóhídnál tovább nem merészkedett, ott elfogyott a város, megszűntek a házak. Benézett minden bokor alá, a vágóhíd kapujánál sorban állókat kérdezgette, hogy miért is hagyott fel a barátja keresésével, hiszen ez is csak lehetőség volt, de nem bizonyosság. Ezek a kutatások néha hetekig is eltartottak, és amikor már arra sem volt képes emlékezni, hogy miért erőlködik minden nap, hogy az egész várost, legalábbis annak a számára ismerős kerületeit bejárja, hirtelen megfeledkezett a barátjáról, és újra csak a főtér közeli parkban töltötte a napjait. Olyan csöndesen és alamuszi módon, hogy a sétálóknak fel sem tűnt, érzései szerint hetekig megbújt ebben a parkban, a lehető legkisebb feltűnést keltve, mindig a legfelismerhetetlenebb burokokban gubózva, akit a kutyák lepisilhetnek, és csak az éjszakai örök ébresztik fel gondtalan nyugalmaiból. Néha indult meg sóvárogva a boltok irányába, amikor már megfogyatkoztak az estvéli sétálók, s csak a főtér kirakatai ragyogtak teljes pompájukban, és a magányos fiatal lányok is felhagytak a vaskos könyveik hiábavaló olvasásával.

Ring egy anyagtalan álomban, gondolatait ide-oda hányja a szél, és amikor felébred, és embereket lát a sétányon, a leghatározottabb lépésekkel indul feléjük, és lenyűgöző lendülettel kezd el beszélni, mintha csak egy jámbor népszínmű hibbant szereplője lenne. Közben a járása nélkülözhetetlen társává lett botjával közelíti meg a félig ismerős társaságot. Kopogni ezeken az örök köveken, meséli, mint egy vak bábu, egy hangokkal puhatolózó föld alá gyűrt harkály. Egy elegáns cipőben, és itt kissé hunyorított, mintha már legalábbis a fél város tudna eme szenvedélyéről. De a jövő helyén mindig valami más van. Én nem értettem félre semmit. Mindig is jól tartottam magam, fontosnak gondoltam, hogy mennyien élnek hasonló kétségek között. Beillesztettem a gondolataimat a szenvedések egyetlenes könyvébe, mint ahogy a fenyőillatot őrzi az ember, ha történetesen egy ilyen ágra akasztották. De ma már csak arra vagyok ké-

pes, hogy elgondoljam, milyen is lehetett egykor a soha fel nem épült város főtere. Ma már meg sem próbálnám utánozni mindazokat az érzéseket, amelyek a hiányomból következően nem lehettek számomra érvényesek. Úgy találja, hogy mindaz, amit a valóságból értelmezhetően kihall, nem más, mint száz bábu cipőinek kopogása egy lebontásra ítélt üres múzeumban. Talányos cipőszerelem, mondja a boltos kisasszonynak, amikor még zárás előtt berohan, hogy a csatos cipőt egyetlen pillanatra a kezébe vegye.

Már csak ő gondolja el, hogy él, kiáltja, és tesz egy piruettet. A végeredmény lehangoló, mire magához tér, a botja darabokban, a fején és a kezén vérző sérülések, a csontjai megengedik, hogy vánszorogva tovább álljon, hogy meginduljon az otthona felé. A csúcsra járatott szenvedély és iszony, hogy ezek után a szánalmas magamutogatásai után elkövetkezik a másik nap, és még nem talált ki semmit a rettegése ellenszereként. Haza kell mennie, ki kell nyitnia a háza kapuját, be kell lépnie a szobájába, amely lényegében testének egy negatív lenyomata. Kinyitja az ablakot, ledől a matracok, pokrócok közé, a szúrágta ágydeszkákra, a molyok szétrágta bárányszőrök foszladékára. Nem alszik, csak bolyong egy szűkre szabott sötét térben, mígnem meghallja a kertből a madarak hajnali vércsipogását. Ilyenkor úgy érzi, hogy csak benne van világos, mindenhol máshol még egészen sötét van. Álmából többször is arra ébred, hogy hol az ortopédus, hol a patikus, máskor pedig a lélekgyógyász sétál előtte az ő szépséges lábbelijében. A gyógyszerész egy kutyakoporsóval a hátán lépett elé egy kapualjból, az arcát a faláda mögé rejtette, de ő azonnal ráismert, és hitetlenkedve nézte a ragyogó lábbelit, amely olyan előkelővé tette a járását, hogy képtelen izgalomban azonnal fel is ébredt. A pszichiáter egy törpével sétált a parkban, és éppen hosszú magyarázatba kezdett a csatos cipők számtalan előnyeiről, amikor ő sietős lépésekkel utolérte őket, és egy határozott karlendítéssel szerette volna pofán vágni. A leggonoszabb benyomást azonban az ortopédus viselkedése keltette Rohoncban, aki nem átalott egy gyermekhintában ülve feltűnően áradozni a körötte állóknak az ő bordó cipőjéről. Amikor felébredt, még percekig haragosan gondolt ezekre az emberekre, mint olyan jellemekre, akik valamilyen összeesküvést szőnek ellene, és csak órák múlva volt képes lebeszélni magát, hogy valamiféle bosszút esküdjön ellenük az álmában történt viselkedésük miatt.

Reggel újult erővel indul szokásos útjára, miután kedves kis állatait megetette. Ahogy kilép a házából, meglát egy nőszemélyt az utca közepén, mintha egy többnapos hulla korszolyázna a sártengerben. Egy magányos menyasszony talán, gondolja, hófehér selyemruhában lépked és táncol, az arcán fátyol, de a ruhája hamar beleragad a sárba. A szoknyája szélei is átnedvesednek, a könnyed tánc lassan kínos rángatózássá alakítja mozdulatait, mintha hörgő hajóvontató lenne a Volga partján. Hozzá lép, felajánlja a segítségét, de a hangok semmivé szitált lélegzetek. Egészen közel hajol az arcához, szerencsétlenségéből adódóan nem gondolja, hogy udvariatlan lenne, és illetlenül betolakodna a nőiség csak bizonyos körülmények között áthágható közegébe. Amikor belenéz az arcába, képtelen értelmezni a kirakati bábok merevségéhez hasonlító arc jelentését. Még mindig érzelmileg közelít hozzá, felszakadnak a régi sebei, az élettelen maszk nem rendíti meg, azt suttojja a fülébe, amit a felesége halálakor, ha volt egyáltalán felesége, a már élettelen lény fülébe

suttogott: Nem lesz semmi baj, ne félj, meglásd, kedves, nem lesz semmi baj. A menyaszsonyi ruhába öltöztetett bábu azonban kisiklik a karjából, nagyot szökken, mintha láthatatlan drótok rángatnák. Minden különbség tárgya lehet a szomorúságnak, gondolta Rohonc, ahogy a távozó hölgy után nézett. Amikor elindulok, rögtön elkezdődik a dolgok megakadása. A megakadás lesz folytonos, nem a járkálásom. Előbbre tartok, vagy hátrább maradok önmagamhoz képest. Mert mindez ütem. Nem tévedés. Ne mindjárt vegyétek szavaim, kedveseim, ha szólok. Aztán úgyis várni kell, míg egy csomó dolog az érvényét veszti. Főlösképpen még a túloldalra sem megyek át, ha van is másik oldal, és az inenső oldal sem hiányzik. S hogy a tetszések és az összefüggések kiadnak olykor egy zárt alakzatot. Mintha a szerelő a táskájában kotorászna, de nem nyúlna semmihez. Igen, én csak emlékeztetni akarok, nem emlékezni. S hogy egészen biztos vannak távoli világok, ahol ilyesféle formára kopnak a legnemesebb szándékok. Már megnyugtatólag arra gondolt, hogy a kicsinyessége nem tévedés, hiszen mindig is közepes, vagy egészen apró vadakra lőtt, amelyekben könnyen megtalálta a golyókat. Ehhez járult a kisváros folytonos kiüresedése. Ha elindult, mindig úgy érezte, mint egy úszó, aki szorgosan lapátol, s akkor veszi észre, hogy leengedték a vizet a medencéből; egyből meglepte a hiábavalóság érzése, hiszen akármennyit is nézelődött, nem látott semmit, egy összerosódott tömkelegben mozgott, ami semmit nem árult el magáról. Én is csak vártam, gondolta, ebben az ürességben, és nem jött senki. Megszokjuk, mint egy ajtó a zártság állapotát. Hogy egy közegben vagyok, mégsem ott. Az időt, ha tudnánk; mindez valaki más dolga volt itt, és mindig egy másik életétől maradtunk távol, aki talán éppen mi is lehettünk volna.

Ezzel a sok beszéddel, mintha csak berendezte volna távolléte üres szobáit. Jeleneteket készített elő, amelyek aztán nem történtek meg, sírokat ásott ki, amelyekben nem feküdt senki. Azt is gondolhatta, hogy ez az a város, ahol még sohasem járt. Mi mindannyian a hiábavalóságokon töprengünk, akikben valamilyen fészket rakott, olyasfélét, amelyben nem kelt ki soha semmi. De ha meggondoljuk, mégis olyan, mintha általa kevesebbek lehetnénk egy csalódással, egy tévedéssel.

Mindezeket alaposan végiggondolta, amíg a csonka ágon magatehetetlenül függött, és a szivarja füstjét öblös karikákként eregette. Ha megtehetete volna, azonnal odakiált egy pincérnek, hogy most valamilyen módon juttasson a fa tetejére egy korsó sört. Hogy hozzon egy cipőpucolót, aki rongyossá járt cipőjét kifényesíti. Nagyon kérem, Daniella, mindent szó szerint írjon le, nehogy valami félreértés miatt utóbb még szigorú megrovásban részesítsem. ■ ■ ■

■ **Sántha József** (1954, Karcag): Kritikakötete: *Talányaink összessége* (Műút könyvek, 2011). Novelláskötete: *A télgyűlölő* (Tiszatáj könyvek, 2015), *A hűgom operája* (Kalligram, 2016).